

OSOBY V PRÁVNÍM SMYSLU

Základní pojmy právní – podzim 2016

OSOBY V PRÁVNÍM SMYSLU OČIMA PRÁVNÍ TEORIE

- Dva základní typy osob v právním smyslu:
  - A) **fyzické osoby** = jakákoliv lidská bytost od narození, resp. početí až do smrti
  - B) **právnícké osoby** = umělý právní útvar odlišný od člověka a vybavený právní subjektivitou
- V letech 1964-1991 – pojmy občan a organizace

FYZICKÉ OSOBY (DLE OZ 1964)

- Postavení jednotlivce je dáno **právní subjektivitou**, která spočívá:
  - a) **Ve způsobilosti k právům a povinnostem**
  - b) **Ve způsobilosti k právnímu jednání (úkonům)**
  - c) **Ve způsobilosti k protiprávnímu jednání (deliktní)**

ZPŮSOBILOST K PRÁVŮM A POVINNOSTEM

- Jde o normou stanovenou možnost **být** subjektem práv, **nositelem práv a povinností**

A. VZNIK

- Obecně v občanském právu **narozením**
- Nasciturus (plod, nenarozené dítě)
- 18 a 21 let v ústavním právu
- 15 let v pracovním právu (resp. ukončení povinné školní docházky)

B. ZÁNİK

- **Smrtí**
- **Soudním prohlášením osoby za mrtvou**

ZPŮSOBILOST K PRÁVNÍM ÚKONŮM

- **Oprávnění vlastním jednáním zakládat, měnit nebo rušit právní vztahy**, tj. nabývat práv a povinností (zavazovat se)
- Vázáno na **věk** osoby (**rozumová a volní vyspělost**)
- Pravidelnou věkovou hranicí 18 let, 15 let např. v pracovním právu
- V jednotlivých právních vztazích může být **modifikováno**
- Dříve jedinec mohl být soudním rozhodnutím částečně omezen nebo úplně **zbaven způsobilosti k právním úkonům pro duševní poruchu**

DELIKTNÍ ZPŮSOBILOST

- Způsobilost jednat protiprávně
- **Právní schopnost vlastním zaviněným protiprávním úkonem vyvolat odpovědnostní právní vztah**
- V trestním právu částečně odpovědnost vzniká mezi 15 a 18 rokem (mladiství), úplná dosažením 18 let

NOVÝ OBČANSKÝ ZÁKONÍK – ZÁK. Č. 89/2012 SB.

- Ústřední postavou i hodnotou, kterou NOZ chrání, je **svobodný člověk**
- Dříve podřízení jednotlivce zájmům státu
- NOVINKY:
- **právní osobnost** (dříve způsobilost k právům a povinnostem)
- **svéprávnost** (dříve způsobilost k právním úkonům)
- **emancipace** = přiznání svéprávnosti soudem
- institut zbavení způsobilosti k právním úkonům **zrušen** (pouze 4 podpůrná opatření)

PRÁVNICKÉ OSOBY

- Několik teorií vysvětlujících vznik právnické osoby
- **Teorie fikce** – nejužívanější
- Útvar podobný jednotlivci zastupuje práva a povinnosti svých členů, sám však koná prostřednictvím svých vlastních zástupců
- **Jde o sdružení FO za účelem dosažení konkrétního cíle:**
  - a) Hospodářského (s.r.o., a.s.)
  - b) Politického (politické strany, hnutí)
  - c) Obhajoba zájmů (zájmová sdružení PO, zájmové organizace)
  - d) Obecně prospěšného (nadace)
- **Stát -zvláštním typem PO**

PRÁVNICKÉ OSOBY

- organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná (§ 20 odst. 1 NOZ)
- **Stát** – v oblasti soukromého práva se považuje za právnickou osobu
- Dělení:
  - A) soukromoprávní právnické osoby
  - B) veřejnoprávní právnické osoby

SOUKROMOPRÁVNÍ PRÁVNICKÉ OSOBY

- Vznikají na základě právního jednání:
  - **korporace** – sdružení osob, osobní složka (*corpus* = tělo) (obchodní společnosti, družstva, spolky)
  - **fundace** – sdružení majetku k určitému účelu, věcná složka (*fundus* = základ)
    - Nadace – k trvalé službě společensky nebo hospodářsky užitečnému účelu
    - Nadační fond – k účelu užitečnému společensky nebo hospodářsky, neslouží trvalému účelu
  - **Smíšené útvary, zejm. ústav (též o.p.s.)** – PO ustavená za účelem trvalého provozování činnosti užitečné společensky nebo hospodářsky s využitím osobní a majetkové složky (HÚAV, Státní veterinární ústav, Ústav paměti národa); provozuje činnost, jejíž výsledky jsou každému rovnocenně dostupné za předem stanovených podmínek

VEŘEJNOPRÁVNÍ PRÁVNICKÉ OSOBY

- Vyvíjejí svou působnost v oblasti veřejného práva
- Jsou zřízeny přímo zákonem nebo rozhodnutím orgánu veřejné moci:
  - kraje a obce
  - veřejné vysoké školy
  - profesní komory - sdružují příslušníky regulovaných povolání (např. Česká advokátní komora, Česká lékařská komora aj.)

OSOBY PRÁVNICKÉ – ZPŮSOBILOST

- **Vznik všech tří způsobilostí** – dnem zápisu do veřejného rejstříku
- Právní jednání ve všech věcech činí ti, kteří k tomu jsou oprávněni zakládací smlouvou, zakládací listinou nebo zákonem (**statutární orgány**)
- Od 1. 1. 2012 může být právnická osoba subjektem trestní odpovědnosti.
- **Zánik všech tří způsobilostí** – výmazem z veřejného rejstříku

PŘÍKLAD ZÁPISU PRÁVNICKÝCH OSOB DO VEŘEJNÝCH REJSTŘÍKŮ

- Firma ČEZ, a.s., je vedena v obchodním rejstříku pod spisovou značkou B 1581 u Městského soudu v Praze
- Nadace Astma 2000 – Sanatorium pro astmatické děti, je vedena v nadačním rejstříku pod spisovou značkou N 199 u Krajského soudu v Brně

STÁT

- Vzhledem ke svému mocenskému postavení je zvláštní **právníckou osobou**
- Jeho jednotlivé orgány (ministerstva, správní úřady, soudy, státní zastupitelství atd.) jsou organizačními složkami státu a jménem státu právně jednají
- **Zvláštní výhody** – např. určité věci jsou vyhražovány do výlučného vlastnictví státu, pozůstalost bez dědiců připadá státu cestou odúmrti

PŘÍKLADY PRÁVNICKÝCH OSOB

- Vysoká škola (veřejnoprávní PO)
- Družstvo (korporace)
- Svazek obcí (veřejnoprávní PO)
- Náboženská společnost (nestátní nezisková organizace; soukromoprávní PO)
- Společenství vlastníků jednotek (soukromoprávní PO)
- Společnost s ručením omezeným (obchodní společnost - korporace)
- Národní podnik (obchodní společnost - korporace)
- Akciová společnost (obchodní společnost - korporace)
- Spolek (nestátní nezisková organizace; soukromoprávní PO)

PŘÍKLADY PRÁVNICKÝCH OSOB

- Veřejně prospěšná společnost: Český červený kříž, Kapka naděje
- Nadace: Hlávková nadace, Nadace Naše dítě
- Spolek: Spolek pro obnovu venkova ČR
- Nadační fond: Nadační fond obětem holocaustu
- Ústav: Charita ČR, Moravská galerie v Brně

